

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

De evangelist Matteüs heeft het mooi op een rijtje. De wording, de geboorte van Jezus, ging aldus, zo schrijft hij. Van Abraham tot David, van David tot de Babylonische ballingschap, van de Babylonische ballingschap tot Jezus Christus, dat zijn precies veertien, veertien en nog eens veertien geslachten. Dat is, voor de goede bijbelse verstaander, steeds twee keer zeven. Een andere verlosser, met precies dezelfde initialen en hetzelfde rugnummer, zou hier naadloos achteraan kunnen zeggen: 'Da's logisch'. En natuurlijk, wie ben ik om Johan Cruijff tegen te spreken? Maar op bijbelstheologische gronden moet ik dat toch in alle hevigheid doen: de ontstaansgeschiedenis van de Messias is allesbehalve logisch. Eigenlijk druist het in tegen elke vorm van logica. De wordingsgeschiedenis van de Heer voltrekt zich eerder als een wonder boven wonder, om tegenover Johan Cruijff maar het gezag aan te halen van een oud kinderliedje, over beren die smeren konden.

Want op cruciale momenten in deze wordingsgeschiedenis, de momenten van erop of eronder, zijn het bij uitstek vrouwen, drie in getal, zonder wie het helemaal was misgegaan met die drie keer veertien geslachten. Zonder hen, zonder hun vasthoudendheid, zonder hun hoop op zegen, hadden wij nu niets te vieren gehad. Was het geen Kerstmis geweest. Had het licht nooit alle donkerte en duisternis rondom ons kunnen verdrijven!

De afgelopen weken hebben wij ons licht over een paar van deze vrouwen laten schijnen. En natuurlijk, iedere vrouw heeft haar eigen levensgeschiedenis. Een geschiedenis die uniek is en niet uitwisselbaar, zoals ten diepste de biografie van ieder mens dat is. Maar zij hebben wel met elkaar gemeenschappelijk dat, terwijl zij de schijn tegen hebben, terwijl de werkelijkheid om hen heen een andere taal spreekt, zij iets tegendraads doen. Zij tarten de logica van een weerbarstige, uitzichtloze werkelijkheid. Misschien nog het minst geldt dit voor Batseba, die de vrouw van koning David zal worden. Veelzeggend genoeg door de evangelist Matteüs aangeduid als 'die van Uria'. Want dat was het. Zij was de vrouw van een andere man, van Uria, en als een soort verhandelbaar object werd zij de vrouw van David. Aan haar werd niets gevraagd. Aan haar was slechts het verdriet over de moord op haar man. Wat zij ervan vond en wat zij ervan dacht, we vinden het niet terug in de Schriften. Toch wordt zij in het grote verhaal van God en de mensen van object, subject gemaakt. Zij doet ertoe! Zonder haar, zonder deze vrouw van, die wij graag eren met haar naam, Batseba, was er geen messias geweest. Uit vrouwen zoals zij, niet bij name genoemd, gereduceerd tot object van begeerte en bezit, werd de God-onder-ons geboren!

Vergelijkbare verhalen vallen te vertellen over Tamar, over Rachab, over Ruth. Die andere drie namen die vallen in het wordingsverhaal van de Messias. Vrouwen die in een door mannen en macht geregeerd bestaan, in deze *man's, man's world*, het kleine heft dat hen nog rest, stevig in eigen handen nemen en precies zo de messiaanse toekomst bewaren en doorgeven. Kennelijk is het met die messiaanse toekomst nogal eens kantje boord. En was het nooit iets geworden met Jezus,

zonder deze vasthoudendheid der vrouwen, precies op cruciale momenten in zijn wordingsgeschiedenis!

Vandaag moet daar beslist een vierde naam aan toegevoegd worden: Maria! De naam van een jonge vrouw die zich plotseling bevindt in een verhaal dat veel groter is dan zichzelf maar die zich daar vertrouwensvol aan overgeeft. Niet dat zij het tot in alle finesses snapt. Maar zij laat het toe. Zij geeft het het voordeel van alle twijfel: laat het mij geschieden naar uw woord! Maar daarmee wordt zij ook deelgenoot in een algemeen betwijfeld verhaal. Een verhaal dat aan alle kanten, en zeker door de braaf gezetenen, hevig wordt gewantrouwd. Zij bevindt zich plotseling in het verhaal van onderop. Het verhaal dat niet zozeer de burger moed geeft maar nog veel meer al die mensen, vrouwen bovenal, die nu juist niet aan het woord komen. Precies zo, langs de wegen in de marge en de mensen in de marge, plant dit messiaanse verhaal zich voort, zo hebben wij gezien. Maar dit is geen behaaglijke positie. Je waagt wat. Je gaat ook deel uitmaken van die marge. Wantrouwen zal je ten deel vallen. Verdachtmakingen. Men zal menen dat waar rook is, ook wel vuur zal zijn. Op Twitter zullen de trollen zich roeren. Wie dacht dat de tijden dat vrouwen voor heks worden uitgemaakt voorbij zijn, zou daar toch eens een kijkje moeten nemen. Je bent een overgevoelig, woke meisje of je moet maar eens klaar zijn met dat slavernijverleden. Misschien wel helemaal ongewild gaat Maria deel uitmaken van dat verhaal omdat zij deel gaat uitmaken van deze bijzondere geschiedenis van God en de mensen. Een geschiedenis die kennelijk verloopt via mensen in de marge. Mensen die als eersten begrijpen wat bevrijdingsgeschiedenis is: dat het dan ook echt over jou kan gaan en dat mogelijk ook jij ergens van bevrijd zou kunnen worden. Wie dat niet

voelt, wie dat niet aan den lijve ervaart, zal nooit de werkelijke betekenis van Kerst ten volle kunnen ervaren.

Maria stapt in. Zij wordt een zuster in die lange lijn van vrouwen die een vergelijkbare keuze hebben gemaakt. Maar - en ik stel die vraag natuurlijk niet geheel en al belangeloos - hoe staat het nu met de mannen? Enter Jozef!

Jozef - zo verhaalt Matteüs - is een rechtschapen man die niemand in opspraak wil brengen. Nou, dat komt goed uit. Dat is zo ongeveer mijn eigen profielschets tot in detail maar daar heb je dus helemaal niets aan. Daar win je de oorlog niet mee. Waar het uiteindelijk om gaat, is dat je dat allemaal niet bent, een rechtschapen man die de kool en de geit wil sparen, en dat ook jij je schaaft aan de kant van de hopelozen en marginalen. En Jozef doet dat! Ik vind dat heel mooi en het is ook voor mij het punt waarop ik dat Kerstverhaal in zou kunnen stappen, in die Messiaanse bevrijdingsgeschiedenis. Want ik ben natuurlijk zelf helemaal niet marginaal. Ik ben een Westerse, witte, uitermate geprivilegieerde man van middelbare leeftijd. Iemand die, hoe we het ook wenden of keren, prima zijn gasrekening kan betalen en zich geen wezenlijke zorgen maakt hoe dat nu verder moet met eten en kinderen volgend jaar. Ik kan daar op een Johan Derksen manier dagelijks mijn gif over spuiten. Maar ik kan ook iets anders doen. Ik kan - zoals een prachtig lied van Willem Barnard het zingt - ik kan ook de waarheid aan de droom laten. Dat is precies wat Jozef doet. Waarmee hij in het voetspoor treedt van die andere beroemde naamgenoot in het boek Genesis die hetzelfde deed. Hij kan, wij kunnen, de waarheid aan de droom laten. Dat kunnen wij echt! Wij hoeven niet altijd de waarheid, onze werkelijkheid, te laten prevaleren boven de droom! Wij kunnen, wij

mogen, wij zijn uitgenodigd tot beter! Wij zijn uitgenodigd tot de droom. Een droom die uiteindelijk een wereld belooft, ontdaan van elke pijn, van elk verdriet, van alle rouw, van elke traan, van elke kreet die opklinkt uit de nacht. Als de laarzen die dreunen in de straat en de mantels, bekleet met bloed het niet meer voor het zeggen hebben. Maar dat de waarheid aan de droom is! Dat is wat Jozef doet! Zijn naam is zelfs de letterlijke betekenis daarvan: hij die zich toevoegt! Hij die zich rondom dit verhaal schaart! Hij die daar de voorkeur aan geeft boven de weerbarstige werkelijkheid van alledag en de machten die heersen in het donker. Die enorme scheiding tussen wie heeft en wie niets heeft. Dat hele regime van angst en wantrouwen waar wij electoraal wel bij varen. Je zou hem kunnen verwijten dat hij een dromer is. Maar met de woorden van wie voor mij nog veel meer die andere verlosser is, al schelen zijn initialen slechts één letter: ik ben de enige niet! En met John Lennon, zeg ik hem na dat ik hoop dat op enig moment ook u hen zal volgen. En dat de de wereld één zal zijn. Dat, en precies dat, lijkt me logisch.

Amen.